

СТАНОВИЩЕ

за дисертационния труд на Албена Недкова Добрева
тема „Умението *говорене* като продуктивен компонент на комуникативната
компетентност по български като чужд за общи и академични цели
(върху материал от Европейската изпитна система за езикови сертификати ECL)”,
представен за придобиване на образователна и научна степен “Доктор”

Научна област: 2. хуманитарни науки

Професионално направление: 2.1. филология

Изготвил становището: проф. д-р Йовка Великова Тишева

Катедра по български език

Факултет по славянски филологии

СУ „Св. Климент Охридски”

1. Данни за дисертанта

Албена Недкова Добрева е докторант на самостоятелна подготовка в Катедрата по български език на Факултета по славянски филологии на СУ „Св. Климент Охридски”. Тя е завършила специалността „Българска филология” във ВТУ „Св. Св. Кирил и Методий” през 2002 г. До 2007 г. работи като преподавател по български език и литература в гр. Варна. В периода 2007-2008 г. е преподавател по български език в ИУ, гр. Варна, а от 2008 г. до момента е преподавател по български език в МУ, гр. Варна.

2. Данни за дисертацията и автореферата

В представената работа Албена Добрева обобщава резултатите от различни по тип дейности, целящи усвояването на умението *говорене* в обучението по български език като чужд за общи цели от студентите в първи и втори курс, специалност „Медицина” (англоезична програма) в Медицински университет-Варна. Дисертационният труд се състои от 180 страници и е организиран в увод, четири глави, заключение, списък на използваната литература и три приложения. Списъкът с литературата включва 165 заглавия на български, руски и английски език. В приложенията са представени различни типове упражнения за говорене – по зададен текстов модел или по визуален стимул, както и презентации, подготвени от студенти за развитие на умения за монологично изказване.

Ясно са разграничени обектът - процесът на изучаване на български език като чужд, и предметът на разработката - развиване на умението *говорене* чрез подходящи упражнения (ситуативни диалози и визуални стимули за формиране на умението за монологично изказване) в преподаването на български език като чужд. Целта на изследването - актуализиране и оптимизиране на комуникативните стратегии, техники и похвати за развиване на умението *говорене* като част от компетентностите по български език като чужд за общи и академични цели, отговаря на темата на дисертацията. Адекватни на темата и на основаната цел са и теоретичните и теоретико-приложните задачи. Целенасочеността в работата на Албена Добрева се определя и от точно формулираната изследователска хипотеза.

В първата глава от работата – „Анализ на теоретичния конструкт *говорене* по чужд език”, е направен преглед на различни методи, прилагани в чуждоезиковото обучение с цел развитие на умението *говорене*. Авторката прави мотивирания извод, че е необходимо да се оптимизират учебниците по БЕЧ, тъй като те не удовлетворяват съвременните потребности на студентите. Тук е поставен и един много важен въпрос – липсата на единна общонационална стратегия за изготвяне на учебни помагала по БЕЧ във връзка с наблюдаваното умение, който основателно може да се разшири и да обхване и останалите аспекти на преподаването, обучението, оценяването и сертифицирането по БЕЧ. В тази част от дисертацията, която традиционно има обзореен характер, Албена Добрева е успяла не само да събере, анализира и критично да коментира различни теоретични и практически разработки, но и да заяви своята лична позиция, отношение и ангажираност с дискутираните въпроси.

Във втората част от разработката – „Стратегии за развитие на умението *говорене* по системата ECL” е представена спецификата на изпитната система ECL и включените в нея изисквания на граматично, лексикално и фонетично равнище за ниво A2 и B1. Избраният подход за представяне на изискванията и съсредоточаването върху равнището на комуникацията (речеви актове, видове изказвания по комуникативна цел, интонация, темп, паралингвистика) е модерен и продуктивен. Анализът на грешките, който е обвързан и с редица социални фактори, влияещи върху речевото поведение, се основава на богатата база данни, събрана чрез метода на включеното наблюдение. Приложена е адекватна и надеждна комплексна методика за установяване на влиянието на факторите националност, образование, възраст, пол при овладяване на БЕЧ. В резултат на направените наблюдения и анализи авторката прави извода, че причините за трудностите, които срещат студентите особено през началния етап от обучението им, са свързани до голяма степен и с липсата на адекватни учебни материали и комуникативно-прагматично ориентирана методика и методи на работа. Така още веднъж се мотивират теоретико-приложните задачи на дисертацията, свързани с разработването на система от упражнения и подходящи учебни материали за развитие на умението *говорене*.

За установяване на нагласите и потребностите на студентите, на техните очаквания в началото на обучението и самооценка при завършването на определен етап, авторката провежда две анкети, резултатите от които са обобщени в третата глава от дисертацията, озаглавена „Експериментални изследвания”. Обобщенията допълват създадената вече представа за необходимостта от преосмисляне на стратегиите и подходите в обучението с цел развитие на определената от изпитните изисквания система от комуникативни умения.

Като централна за изследването може да се определи четвърта глава „Актуална концепция за съставяне на помагало по БЕЧ в частта „говорене”. Предложен е модел за общата структура на помагалото, както и модели за урочни статии за различните равнища на владеене на БЕЧ. Всяка тема се разглежда като комплекс от текстов материал под формата на диалог, лексикално-граматични упражнения за затвърждаване на материала, визуални стимули по конкретната тема, упражнения за монологично изказване, а също така и комбинирани упражнения. Направените в предходните глави задълбочени езикови анализи, познаването на потребностите,

критическият преглед на различни методи за обучение са основата, която позволява на авторката да разработи система от упражнения и учебни дейности, целяща развито на комуникативните умения на студентите. Наред със спецификите на основните тематични кръгове, с които се свързва подготовката на студентите, специално внимание е отделено на работата за развитие на монологичната и диалогичната реч.

В последната част от работата Албена Добрева систематизира наблюденията си за характеристиките на обучението с цел развитие на уменията говорене и коментира основните характеристики на предложената концепция за подходящи упражнения, които да развиват диалогичното и монологичното изказване на чуждестранните студенти по БЕЧ.

Авторефератът съответства на дисертационното изследване, като точно и обективно отразява структурата и съдържанието на дисертацията и предложените в нея тези.

3. Научни приноси

Приносите на работата са формулирани в дванайсет точки (тук би могло да се помисли за по-систематизирано и стегнато представяне) в края на дисертационния труд и в края на автореферата. Те отговарят на направените наблюдения и анализи и произтичат от постигнатите резултати при подготовката на дисертационния труд. Като най-съществени бих открито разработването на собствени стратегии за развиване на комуникативното умение говорене, адекватни на българската езикова ситуация и на модерни методи за интерактивно обучение, които вече са апробирани в работата с чуждестранни студенти в МУ, Варна.

4. Публикации по темата на дисертацията

В автореферата са посочени 6 публикации по темата. Една от тях е под печат и не би могла да се приеме като част от публикационната активност на докторантката. Независимо от това, останалите 5 статии представят различни аспекти от разглежданата в дисертацията проблематика, както и етапи от реализиране на изследването.

5. Заключение.

Представената за защита работа съдържа значими резултати, които представляват оригинален принос с практико-приложен характер в областта на теорията и практиката на чуждоезиковото обучение, преподаване и оценяване. Дисертационният труд показва, че Албена Добрева притежава задълбочени теоретични знания и демонстрира способности и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване, разработване на модели и апробирането им с цел проверка на хипотезата, от която се ръководи в своята работа. Имайки предвид качествата на дисертационния труд, убедено препоръчвам на уважаемото научно жури да присъди на Албена Недкова Добрева образователната и научна степен „доктор“.

10. 11. 2014 г.

проф. д-р Йовка Тишева